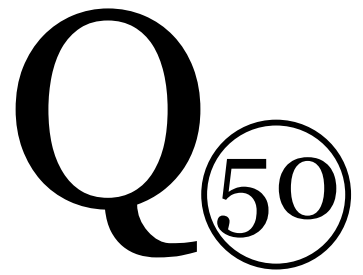

Q50

Reptes de l'educació permanent i popular per a la vida

Quaderns d'Educació Contínua

Reptes de l'educació permanent i popular per a la vida

Editors

Iolanda Corella Llopis
i pep aparicio guadas

Consell de direcció i coordinació

Tere Vila, Encarna Such Cardona,
Juanma Sanchis Marqués, M. Nieves
Roselló, María José Picher, Carlos
Pallarés, Rosa Navarro, Pascual Múrcia
Ortiz, Dolors Monferrer Ferrando, Rosa
M. González Conca, Goio Fidel Sarmiento,
Manuela Fuentes Martínez, Lorena
Ordiñana Pérez, Marta Malet Carol, Mila
Grau Alepuz, Loles Martínez Cebrián,
María Gabarda Riofrio, Francisca Borox
López, Isabel Aparicio Guadas

Consell de redacció i assessorament

Antonia de Vita (UNIVR), Dolors Vinyoles
(Escola de la Dona-Diputació de Barcelona),
Inma Vilatersana, Jordi Vallespir (UIB),
Antoni Tort (UVIC), Joan M. Senent (UV),
Manuel Rodríguez (UV), José Ignacio Rivas
(UMA), Pierngiorgio Reggio (UNICATT),
Cruz Prado (ULASALLE), Anna Maria Piussi
(UNIVR), Agustí Pascual (UV), Isabel Redaño
Francés (IPF), Sebas Parra † (UdG), Josep
Mª Navarro i Cantero (LFCOOP), Peter

Mayo (UM), Vicent Mas (UA), Àngel Marzo
(UB), Manel Martí Puig (UJI), Fernando
Marhuenda (UV), Fernando López Palma
(UB), Licinio C. Lima (UMINHO), Colin
Lankshear (JCU), Michele Knobel † (MSU),
Francesc Hernández Dobon (UV), Francisco
Gutiérrez † (ULASALLE), Anna Gómez
(UVIC), Paula Guimarães (UL), Pep Lluís
Grau, Gloria Díaz (UB), Joan Colomer (UdG),
José Clovis Azevedo (Centro Universitário
Metodista IPA), Rafa Castelló (UV), Isabel
Carrillo (UVIC), Marián Aleson Carbonell
(UA), Xavier Besalú (UdG), Antonio Benedito
(UV), José Beltrán Llavador (UV), Clara Arbio
González (UV), Vicent Aparicio (UV), Marina
Aparicio Barberán (IPF), Consol Aguilar (UJI),
David Abril (UIB), Lorís Viviani (IPF), Mariola
Aparicio Cortés (EOI Xàtiva), Mercè Morey
(UIB), Diego Morollón (IPF), José R. Belda
Medina (UA), Eduardo Carbonero Martínez
(epAlv), Magdalena Balle García (CEPA Son
Canals, Illes Balears), Maira Tavares Mendes
(Universidade Estadual de Santa Cruz, UESC),
Júlia Haba Osca (Universitat de València)

Correcció i traducció

Joaquín Martínez Ortiz

Disseny i maquetació

gap

Quaderns d'Educació Contínua ☆ 50

Tardor 2023 · 18 €

Títol: Homenatge a Mauricio Sotelo, Benet Casablanca i Raquel García-Tomás

Autor: GAP

Tècnica: collage

Dimensions: 210x210 mm

Any: 2023

Quaderns d'Educació Contínua. Nova etapa Redacció, secretaria i administració:

C/. Sant Agustí, 7 • 46800 Xàtiva
tarepa.pv@gmail.com

ISSN: 1575-9016

ISSN: 2605-1796 (digital)

Dipòsit legal: V-5125-2000

Revista indexada en GeoDatos: Indexador de Geografia e Ciências Sociais
<http://www.dge.uem.br>

(Quaderns d'Educació Contínua
no es fa responsable de les opinions
dels col·laboradors de la revista.)

IPF: Institut Paulo Freire • UV: Universitat de València • UdG: Universitat de Girona • UVIC: Universitat de Vic • UJI: Universitat Jaume I de Castelló • UA: Universitat d'Alacant • ACEFIR: Associació Catalana per l'Educació, la Formació i la Recerca/Associació Europea d'Educació d'Adults • UB: Universitat de Barcelona • FDC: Desenvolupament Comunitari • UIB: Universitat de les Illes Balears • UM: Universitat de Malta • UMINHO: Universitat del Minyo • UNIVR: Universitat de Verona • ULASALLE: Universidad de La Salle • UNICATT: Universitat Catòlica de Milà • UMA: Universitat de Màlaga • UL: Universitat de Lisboa • JCU: James Cook University • MSU: Montclair State University • LFCOOP: La Fàbrica Cooperativa

Sumari

El nostre major savi ha canviat de dimensió. Paraules de memòria al voltant de Carlos Rodríguez Brandão

Marco Raúl Mejía • 1

editorial

carpeta

L'Educació Popular i per al Desenvolupament com a gènesi de l'Educació per a la Transformació Social. Aprenentatges crítics per a la transició

Juan Jose Celorio Diaz • 9

Una reflexió crítica sobre la nostra lluita per un món més just i amorós

Antonia Darder • 24

Analfabetisme i alfabetització política des d'una perspectiva crítica

Josep Miquel Palaudàrias • 34

L'educació popular a Itàlia: "una xarxa" entre llegat i innovació

Lisa Stillo • 43

contínua

Pedagogia crítica revolucionària i pedagogia crítica global: Una conversa amb Peter McLaren

Peter McLaren; Emiliano Bosio • 57

persones, territoris i experiències

Mai he fet surf però, m'encanta com a metàfora per a l'educació permanent (i la vida)

Loris Viviani • 77

Paulo Freire i la tradició d'educació popular vinculada amb l'extensió universitària

Oscar Jara Holliday • 86

Educar des de la commoció i les narratives per promoure la comprensió, l'autonomia i el compromís

Núria Lorenzo Ramírez i Mónica Ferré Tobaruela • 96

Ètica i Espiritualitat en la pràctica educativa des de Simondon i Freire

Luisa Fernanda Rojas i Moisés Martínez • 105

Alfabetització com a gest tècnic en l'educació

Luis A. Camacho • 117

Llegir al món des de Freire i Simondon. Un acostament a l'alfabetització i al pensament tècnic

Dulce María Valdespino i Diana Jaid Martínez Navarro • 124

investigació

El paper dels aliments en l'acció col·lectiva: discutint les xarxes agroalimentàries alternatives a través de la perspectiva dels moviments socials

Francesco Vittori • 133

arxiu

dialogica

Reptes i possibilitats d'un centre d'educació adults a Balears davant l'FP

Jesús García Ferre • 153

fotografia Sebas Parra en acció • 161

llibres

Otras inapropiables. Feminismos desde las fronteras. bell hooks, Avtar Brah...

Irene Soler i Cremades • 165

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitzi el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Ara es parla de mudances però romanen les diccions en l'ingenu camp de les acadèmies sense ultrapassar les línies roges que delimiten el quefer diari i la vida... però, en una societat biopolítica en la qual conversar és una dissidència efectiva, aquestes mudances esdevenen simulacions-simulacres que ni pertocuen a la consciència ni, molt menys, desafien el caràcter de la distinció entre l'observador extern –professional expert...– i les participants –persones joves i adultes participants, grups d'aprenentatge...– ni susciten un quotidià educatiu on la *transducció* esdevé la composició que deslliura els límits. I aquest és un dels reptes: denunciar les falses metamorfosis i pronunciar les reals.

Mentre, a l'educació permanent i popular, caldria facilitar i implantar les metamorfosis com a transferència singular i comú i, alhora, com a potència que entranya sempre fluïdesa, connexió, heterogeneïtat, imaginació... i assumpció de funcions variables en virtut de la situació-en-context, sempre contra el poder constituït i en mode èxode que hauria d'encloure la irrupció de l'educació, la política, la salut... i, per tant, la paralització de les metamorfosis i alhora l'assumpció de la nostra incompletud; aquest podria ser altre repte alfabetitzador.

L'acceleració dels intercanvis d'informació, la múltiple connexió mitjançant dispositius 'intel·ligents', l'aprofundiment de l'esfera video-electrònica, la presència i activació de diverses xarxes... produeix transformacions en la ment i en el cos humà i nosaltres no podem atendre ni processar ni prendre mesures davant aquest allau hipertextual i híper-icònic puix, com indica Franco Berardi, *'la pràctica del multitasking, l'apertura de finestres d'atenció hipertextuals, el passatge d'un context a d'altre per a l'avaluació dels processos, tendeixen a deformar les modalitats seqüencials del processament mental (...) l'última generació d'operadors econòmics es veu afectada per una forma de dislèxia, per una incapacitat de llegir una pàgina des del principi al final (...) una incapacitat de mantenir l'atenció concentrada en el mateix objecte durant molt de temps. I la dislèxia s'estén als comportaments cognitius i socials, fins tornar quasi impossible la prossecció d'estratègies lineals'*; atendre aquest repte és crucial a l'educació permanent i popular.

I, a més, podríem sostenir, seguint amb Franco Berardi, que *'els canvis en el passatge generacional posalfabètic no són els continguts, els valors de referència, les opcions polítiques, sinó*

el format de la ment col·lectiva, el paradigma tècnic d'elaboració mental: dos configuracions tecnològiques successives, la primera videoelectrònica, la segona cel·lular-connectiva, remodelen la infoesfera i reformaten la ment col·lectiva' i, en aquesta situació-en-context, les tecnologies digitals i/o virtuals modifiquen i metamorfosen maneres de l'aprenentatge, processos de memorització, intercanvis lingüístics... I, clar, *'aprendre, ja sigui una ciència, un hàbit o una tècnica, és per l'aprenent establir algun tipus de relació nova amb l'entorn'* ens diu Marina Garcés; aquests són altres reptes.

I, per descomptat, les qüestions relatives a la forma-sex, la conformació dels cossos, el sofriment i l'angunia que generen el règim i l'administració necropolítica de la vida i un llarg etcètera, esdevenen reptes prioritaris a l'educació permanent i popular, com comunica Paul Preciado, *'estem travessant un desplaçament epistemològic, tecnològic i polític sense precedents, que afecta tant a la representació del món com a les tecnologies socials amb les quals produïm valor i sentit, però també a la definició energètica i somàtica d'alguns cossos vius.'*

Per altra banda, l'aproximació ecosòfica, el saber viure, conviure i sobreviure, sense cap jerarquia ni entre sabers ni entre pràctiques, sempre aprenents des d'una perspectiva-dinàmica d'acollida, d'amorositat, dialògica... plenament recíproca... Poblant-i-despoblant vincles i relacions que ens fan nàixer-crèixer i implementen les potències... a la contra dels desnonaments físics –sense llar, sense associacions i entitats de coefectuació i cooperació real, de compartir...; sense violència i brutalitat– dels desnonaments mentals –precarietats educatives i/o laborals, desafeccions i expulsions descontrolades, vides malbaratades i/o residuals...–, etc.; aquest són altres reptes.

I, finalment, podríem asseverar que, en aquest horitzó de successos, les tecnologies digitals i/o virtuals modifiquen les formes de l'aprenentatge, els processos de memorització, els intercanvis lingüístics... I, clar, requeriríem d'una educació *'que no vulgui col·laborar amb la servitud ni legitimar-la (...)*. Aquesta és la clau de l'educació com art de l'existència i com a obrador d'una consciència capaç de pensar per ella mateix, com ens diu Marina Garcés. És a dir, l'educació via d'emancipació i alliberament, en perenne aliança; aquests són alguns reptes més.

INSTITUTO
Paulo Freire

Associació de Persones
Adultes Participants
CPFPAFRANCESCBOSCHIMORATA

TAREPA - PV
Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults

L'ULLAL Edicions

AJUNTAMENT DE
LA POBLA DE FARNALS

Cent d'Estellés
1924-2024